

Pohjavesien pilaantumisella voi olla vakavia seurauksia

Tarkkana siellä pohjavesialueella!

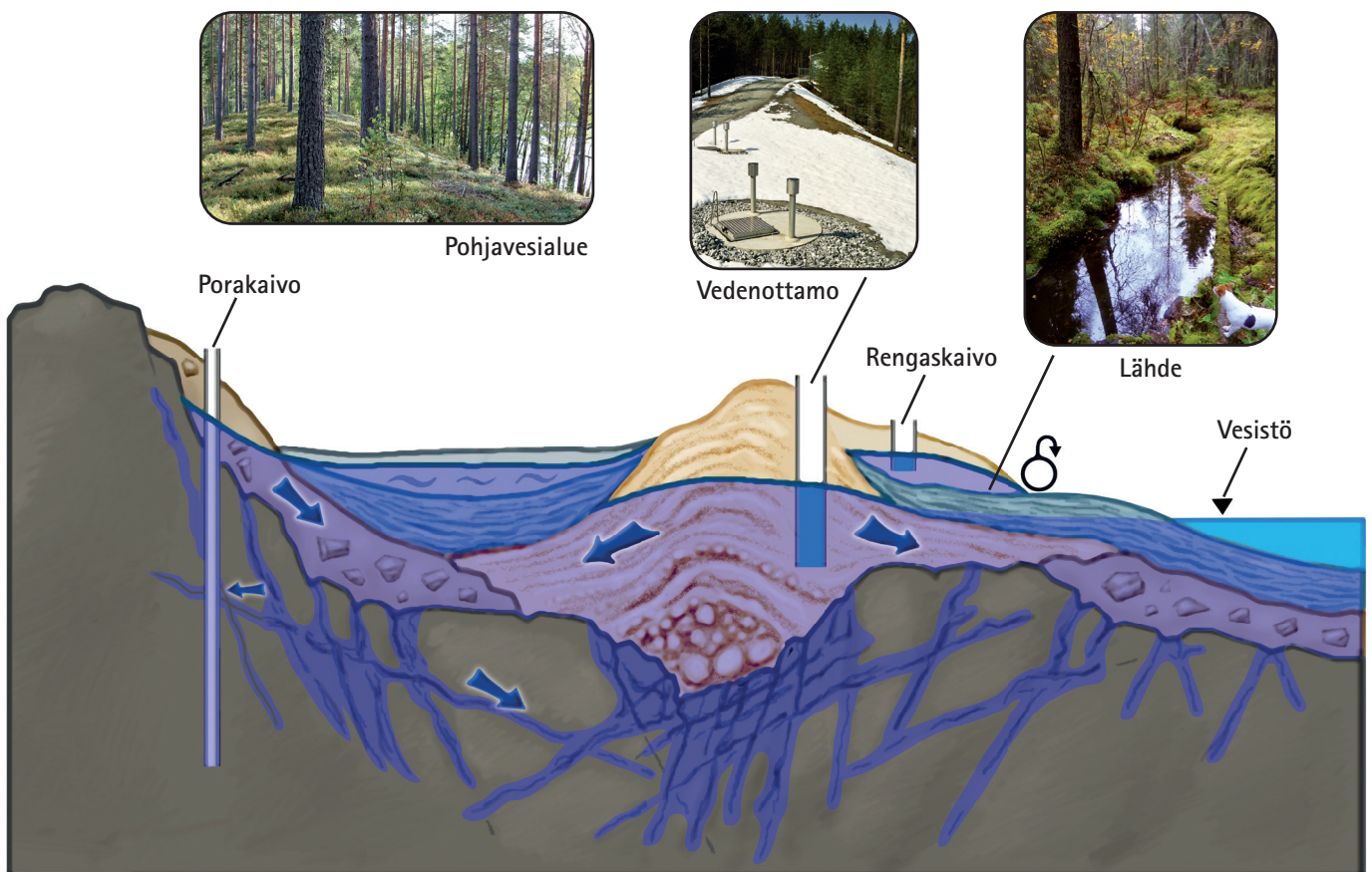

maatalous

Pohjavesi on juomavettämme

Pohjavettä muodostuu sade- ja sulamisvesien imeytyessä maakerrokseen. Se on vettä, joka täyttää avoimen huokostilan maaperässä ja raot kallioperässä. Pohjavettä esiintyy maan uumenissa lähes kaikkialla. Vedenhankinnan kannalta merkittävimmät pohjavesivarastot on luokiteltu pohjavesialueiksi. Pohjavesialueen voi havaita hiekka- ja sorakerrosten muodostamina harjuina ja mäntykankaina. Ne voivat olla myös osittain savikkojen peittämiä, jolloin pohjavesialueen rajojen tunnistaminen ei onnistu silmämääräisesti maisemaa arvioimalla.

Suomessa vesilaitosten jakamasta talousvedestä yli 60 % on pohjavettä tai tekopohjavettä. Lisäksi haja-asutusalueella on laajalti käytössä yksityisiä talousvesikaivoja. Pohjavesiä on suojeltava, jotta meillä on käytössä hyvälaatuista juomavettä nyt ja tulevaisuudessa. Hyvälaatuinen vesi on tärkeää myös kotieläin- ja kasvintuotannolle. Purkautuva pohjavesi vaikuttaa myös virtavesien, järvien ja lähteiden tilaan.

Kuva: GTK, Pohjaveden esiintyminen, piirros Harri Kutvonen Valokuvat: Anne Petäjä-Ronkainen

	Kallioperä		Rantakerrostuma		Pohjaveden pinta
	Moreeni		Savi		Veden virtaussuunta
	Jäätikköjokikerrostuma (Harju)		Turve		Lähde

Laki kieltää pohjaveden pilaamisen

Ympäristönsuojelulaki kieltää pohjaveden pilaamisen. Pilaamiskiellon mukaan ainetta, energiaa tai pieneliöitä ei saa käsitellä siten, että pohjaveden laatu voi muuttua terveydelle haitalliseksi. Se, jonka toiminnasta on aiheutunut maaperän tai pohjaveden pilaantumista, on velvollinen puhdistamaan pilaantuneen maaperän ja pohjaveden. Likaavat aineet voivat levitä pohjaveden mukana laajalle alueelle. Pilaantuneen pohjaveden puhdistaminen on vaikeaa, hidasta ja kallista.

Pohjavesien suojelussa sovelletaan myös useita muita lakeja ja kuntien määräyksiä. Pohjaveden suojeluun liittyviä velvoitteita sisältyy myös eläinsuojien ympäristölupiin.

Eläintenpito ja lannoitus

Eläinsuojat, jaloittelu- ja ulkotarhat, laiduntaminen ja lannoitus voivat heikentää pohjaveden laatua.

Tarkista eläinsuojasi ympäristölupa, ilmoituksenvaraisten eläinsuojien osalta niitä koskevat säännökset sekä oman kuntasi ympäristönsuojelumääräykset. Niissä voi olla lannan ja lannoitevalmisteiden käyttörajoituksia sekä laidunnusta ja jaloittelualueita koskevia määräyksiä. Pilaamiskiellon johdosta lietelannan tai orgaanisten maanparannusaineiden levitys on usein kielletty pohjavesialueella, ellei maaperätutkimuksin voida osoittaa, että pohjaveden pilaantumisen vaaraa ei ole. Lanta voidaan velvoittaa poistamaan esimerkiksi ratsastuskentältä, ja jaloittelualueen ja kaivon väliin voidaan velvoittaa jättämään suojavyöhyke.

Sijoita lannan ja pakkaamattomien orgaanisten lannoitevalmisteiden varastointitilat, tuotantoeläinten jaloittelualueet ja ulkotarhojen ruokinta- ja juottopaikat pääsääntöisesti pohjavesialueen ulkopuolelle ja aina vähintään 50 metrin etäisyydelle talousvesikaivosta. Lannan ja orgaanisten lannoitevalmisteiden aumavarastointi pohjavesialueella on kielletty.

Ole huolellinen kasvinsuojelussa ja kemikaalien käytössä

Kasvinsuojeluaineiden käyttöä pohjavesialueilla rajoitetaan, koska ne voivat kulkeutua maan pintakerroksesta pohjaveteen. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston kasvinsuojeluainerekisteristä (www.tukes.fi) voit tarkistaa pohjavesialueelle soveltuvat kasvinsuojeluaineet ja niiden käyttöohjeet. Ole erityisen tarkkana, kun kuljetat tai käsittelet laimentamatonta ainetta, täytät tai peset ruiskua. Huomioi myös kasvinsuojeluaineiden turvallinen varastointi ja vanhentuneiden aineiden oikeaoppinen hävittäminen.

Ota selvää käyttämiesi kemikaalien ominaisuuksista. Kemikaalituotteiden valmistajien ja myyjien pitää toimittaa tuotteiden ostajille käyttöturvallisuustiedotteet. Tiedotteesta löytyvät mm. kemikaalin kuljetukseen ja käsittelyyn liittyvät ohjeet sekä sen koostumukseen ja ominaisuuksiin liittyvät tiedot, joita voit tarvita esimerkiksi vuototilanteessa. Säilytä käyttöturvallisuustiedotteet työpisteessä helposti löydettävässä paikassa.

Älä varastoi käytöstä poistettuja kemikaaleja, akkuja ja jätteöljyjä, vaan toimita ne vaarallisten jätteiden vastaanotopisteeseen mahdollisimman pian.

Öljysäiliöt suojattava

Pohjavesialueilla suositellaan käytettäväksi ensisijaisesti maanpäällisiä rakennuksen sisälle sijoitettavia öljysäiliöitä. Ulkona sijaitsevat polttoainesäiliöt on tarpeen varustaa kaksoisvaipparakenteella tai tiiviillä suoja-altaalla, johon sadevesien pääsy on estetty. Säiliön on oltava hyväksytyjen standardien mukainen ja se on varustettava ylitäytönestimellä. Joissakin kunnissa ympäristönsuojelumääräykset kieltävät maanalaiset säiliöt pohjavesialueilla kokonaan.

Tarkastuta maanalaisen öljysäiliön kunto Turvallisuus- ja kemikaaliviraston hyväksymällä tarkastusliikkeellä 10 vuoden kuluessa käyttöönotosta. Sen jälkeen säiliön kunto on tarkistutettava 2 - 10 vuoden välein, säiliön materiaalista ja kuntoluokituksesta riippuen. Toimita jäljennös tarkastuspöytäkirjasta pelastusviranomaiselle. Pohjavesialueilla sijaitsevien maanalaisten säiliöiden tarkastusvelvoite perustuu lakiin. Maanpäällisten polttoaine- ja kemikaalisäiliöiden sekä muilla kuin pohjavesialueilla sijaitsevien säiliöiden tarkastusvelvoitteista annetaan määräyksiä kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä.

Käytöstä poistettu öljysäiliö on tyhjennettävä ja puhdistettava, ja maanalainen usein myös kaivettava ylös. Kunnan ympäristönsuojelumääräyksistä löydät määräykset käytöstä poistetun öljysäiliön käsittelystä.

Jos epäilet vuotoa öljysäiliössä, pyydä toimenpideohjeita kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta. Mikäli havaitset öljyä vuotaneen maaperään, ole viipymättä yhteydessä hätäkeskukseen (112), kunnan ympäristönsuojeluviranomaiseen ja vakuutusyhtiösi.

Maan kaivu ja aineiden otto omaan käyttöön

Ojitus tai muu kaivu voivat alentaa merkittävästi pohjaveden pinnan tasoa. Pohjavesialueelle suunnitellusta ojituksesta ilmoitetaan ELY-keskukseen vähintään 60 vuorokautta ennen ojituksen ryhtymistä. Ojitusilmoi-

tuksen perusteella ELY-keskus voi edellyttää hakemaan aluehallintoviraston lupaa.

Maa-ainesten kotitarveotolla tarkoitetaan maa-ainesten ottamista omaa tavanomaista kotitarvekäyttöä varten asumiseen tai maa- ja metsätalouteen. Käytön tulee liittyä esim. tilan omaan rakennushankkeeseen tai kulkuyhteyksien kunnossapitoon. Kotitarveottoon ei tarvita maa-aineslain mukaista lupaa, mutta yli 500 m³:n kotitarveotosta tulee lain mukaan ilmoittaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Pohjavesialueelle sijoituvasta kotitarveotosta suositellaan ilmoitettavan aina, ottomäärästä riippumatta. Kotitarveotto ei saa heikentää pohjaveden laatua. Selvitä pohjavedenpinta ja jätä pohjaveden pinnan yläpuolelle usean metrin paksuinen suoja kerros. Aineiden oton päätyttyä siisti alue ja luiskaa kuopan reunat turvallisiksi.

Ota selvää paikallisista määräyksistä ja ohjeista

Kunnan ympäristönsuojelumääräyksistä löydät yksityiskohtaisia maaperään, pohjavesiin ja pohjavesialueisiin liittyviä määräyksiä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta tai ELY-keskuksesta voit kysyä lisätietoa pohjavesialueesta ja sen mahdollisesta suojelusuunnitelmasta. Suojelusuunnitelma sisältää toimenpidesuosituksia siitä, miten alueen toimijat voivat varmistaa, että pohjaveden laatu säilyy hyvänä ja sen määrä turvataan. Ympäristönsuojeluviranomaisilta tai vesihuoltolaitokselta voit selvittää, onko pohjavesialueella sijaitsevalle pohjavedenottamolle vahvistettu suoja-alue, ja mitkä toimet suoja-alueella on kielletty.

Lisätietoa

Viljelijän Vipu-verkkopalvelusta (<https://vipu.ruokavirasto.fi/>) voit tarkastella mm. oman maatilan lohkotietoja ja karttakuvia, joihin on merkitty pohjavesialueet.

Ympäristöhallinnon Avoin tieto -palvelu (www.syke.fi/avointieto) on ilmainen tietopalvelu, jonka paikkatietoaineistosta löydät pohjavesialueiden rajaukset ja voit tarkistaa, sijaitseeko kiinteistösi pohjavesialueella.

Maanmittauslaitoksen Paikkatietoikkuna-karttapalvelusta (www.paikkatietoikkuna.fi) löydät pohjavesialueiden rajaukset.

Öljysäiliöiden tarkastuksia tekevät Turvallisuus- ja kemikaaliviraston hyväksymät tarkastusliikkeet. Luettelo hyväksytyistä tarkastusliikkeistä yhteystietoineen sekä ohjeet öljysäiliön kunnon varmistamisesta on saatavilla Tukesin sivuilta <https://tukes.fi/>.

Lahden ammattikorkeakoulun TANKKI-hankkeessa 2012 – 2014 kehitetyn öljysäiliöiden riskienhallintatyökalun (<http://tankki.emedia.fi/>) avulla voit arvioida lämmitysöljysäiliösi turvallisuutta.

Myös useilla paikallisilla pelastuslaitoksilla on öljylämmityslaitteisiin liittyvää ohjeistusta.

Ohjeita öljylämmitysjärjestelmien kunnossapitoon löydät lisäksi Lämmitysenergia Yhdistys ry:n ja Suomen Lämmitystieto Oy:n sivuilta www.oljylammitus.fi/.

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston nettisivuilta (www.tukes.fi/kemikaalit/kasvinsuojeluaineet) löydät ohjeistusta mm. asianmukaiseen kasvinsuojeluaineiden käyttöön, varastointiin ja hävittämiseen.

Keskeisiä lakeja, asetuksia, päätöksiä ja standardeja

- Vesilaki 587/2011
- Ympäristönsuojelulaki 527/2014
- Ympäristönsuojeluasetus 713/2014
- Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 252/2017
- Maa-ainelaki 555/1981
- Valtioneuvoston asetus maa-ainesten ottamisesta 926/2005
- Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä 1299/2004
- Valtioneuvoston asetus vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista 1022/2006
- Valtioneuvoston asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta (ns. nitraattiasetus) 1250/2014
- Valtioneuvoston asetus ilmoituksenvaraisista eläinsuojista 138/2019
- Lannoitevalmistelaki 539/2006
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus lannoitevalmisteista 24/2011
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus lannoitevalmisteita koskevan toiminnan harjoittamisesta ja sen valvonnasta 11/2012
- Laki kasvinsuojeluaineista 1563/2011
- Valtioneuvoston asetus vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta 685/2015
- Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös öljylämmityslaitteistoista 314/1985
- Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös maanalaisten öljysäiliöiden määräaikaistarkastuksista 344/1983
- Standardi SFS 5995 Työmailla ja maatiloilla käytettävät palavien nesteiden siirrettävät säiliöt

RAHOITTAJAT

Vesihuoltolaitosten
kehittämisrahasto

Vantaanjoen ja Helsingin seudun
vesiensuojeluyhdistys ry

YHTEISTYÖSSÄ

Vesilaitosyhdistys
Vattenverksföreningen VVY

MTK

Vantaanjoen ja Helsingin seudun
vesiensuojeluyhdistys ry

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Pelastuslaitosten
kumppanuusverkosto

TAPIO

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

S Y K E

PYHÄJÄRVI INSTITUUTTI

POHJAVESIESITTEET VOIT LADATA OSOITTEESTA

www.ymparisto.fi/pohjavedensuojelu/esitteet